

100 РОКІВ 3 ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГРИГОРІЯ ТЮТЮННИКА

23 квітня 1920 року народився український письменник Григорій Тютюнник

Коли говорять про Тютюнника, неодмінно згадують перше Григора — великого українського новеліста. А треба сказати, що Григір і Григорій були братами по батькові, Григорій – старший. За випадковим збігом обидва брати – Григорії.

Старшого насправді хотіли назвати Георгієм (Їгорем, як у селі казали), а чому так сталося, розповів його брат Григір у повісті-спогаді «Коріння», що її ми будемо тут час від часу цитувати: *«Коли народився Григорій...його вирішили назвати Георгієм, або ж, як у нас кажуть, Їгором. Назвали. І послали Федота Йосиповича Буденного, Григорієвого діда по матері, записати онука в сільраду. Випивши на radoцax удома — онук! — дід вирушив до сільської Ради. Але ж по дорозі була монополька славнозвісної на всю околицю Гузійки. Як не зайти ради такої нагоди ще й до неї! І він зайшов... Коли ж нарешті доплугався туди, куди його було послано, то вже не*

тямив, як звелено йому записати онука. Став пригадувати -не пригадується, то сказав секретареві: «Пиши Грицьком... Воно, мо', й не так, як казали, зате просто, по-нашому!»... Про дідову витівку довідалися аж тоді, коли 1935 року брали у райзагсі довідку про народження, щоб хлопець міг учитися в зінківській десятирічці».

На той час у новій родині Михайла Тютюнника ріс другий син, якого, нічого не підозрюючи, батьки записали теж Григорієм. Щоб відрізняти братів, меншого рідня та односельці стали називати Григором.

Із першою дружиною, Ївгою Федорівною Буденною, батько Григорія не прожив і року. Невдовзі після народження сина (23 квітня 1920 р.) подружжя тихо і швидко розлучилося. Після розлучення батько Григорія не одружувався 10 років, мати 7 років не виходила заміж. Михайло Васильович не полишав старшого сина: допомагав, як міг, і багато чого навчив — скажімо, віршів Шевченка (сам знав напам'ять мало не всього «Кобзаря»).

Через 10 років одинакування Михайло одружився з майбутньою Григоровою мамою, Ганною Михайлівною Сивокінь — набагато за нього молодшою, народився Григір.

Потім настав Великий Голод. *«Якось Григорій по дорозі в школу забіг до нас уранці й поклав перед татом, що пухлий сидів за столом, підперши голову долонею, окрасць хліба. Тато розломив той окрасць надвоє, половину дав Григорієві в школу, а другу ще раз розломив — шматочок собі й шматочок мені — й ледве вимовив: «Спасибі, сину. Любий ти в мене ростеш»,— і став помаленьку їсти, затуливши очі долонею...»*

До школи Григорій пішов рано – у шість років. Учився легко й добре, хоча бешкетник був неабиякий. До перших спроб віршування вдався, навчаючись у Зінківській десятирічці. Коли вперше надрукували в районці, прибіг із газетою до батька, і «тато, радий, мов дитина, обережненько вирізав той віршик ножицями й на долонях поніс його через усю хату до комода».

1937 р. Михайла Васильовича Тютюнника заарештували. Так він і згинув без сліду десь у «Сибіру несходимому».

Григора забрали тітка з дядьком на Донбас. Григорій 1938 р. вступив до Харківського університету. Навчання не завершив – почалася війна. Пішов добровольцем на фронт, двічі був тяжко поранений. Двічі втікав із полону, партизанів. По війні працював учителем; літературним співробітником, згодом — редактором прози у львівському журналі «Жовтень». Власне, у Львові письменник залишився назавжди.

Перша збірка оповідань Григорія Тютюнника «Зоряні межі» вийшла друком 1950 р. Згодом була надрукована повість «Хмарка сонця не заступить» (1957 р.) Збірка «Журавлині ключі» — поезії, написані під час війни — побачила світ по смерті автора, у 1963 р.

Роман Григорія Тютюнника «Вир» — без перебільшення, найталановитіший, найемоційніший повоєнний твір — своєю появою засвідчив, що репресоване українське слово вижило. Епічне полотно роману розгортається перед читачем, рясніючи колоритними персонажами, сяючи рідними авторові пейзажами, спонукаючи замислюватися над вічними питаннями людського буття.

Першодрук першої частини «Виру» побачив світ у журналі «Жовтень» 1959 р. Через рік у видавництві «Радянський письменник» вийшла друком перша книга роману. Друга частина була видана вже по смерті автора — в 1962 р.

За роман «Вир» Григорій Тютюнник у 1963 р. був відзначений Шевченківською премією (посмертно).

Григорій Михайлович носив у легенях над серцем 20-грамовий уламок німецького снаряда. Згодом уламок вийняли, але операцій робили аж три, дві з них невдало, на спині залишилася рана, яка не загоїлася до кінця життя. Страждав на задишку та біль у грудях, часом нестерпні.

Мешкаючи у Львові, Григорій тужив за рідною Шилівкою, за мамою, за молодшим братом. Цілих 15 років брати майже не спілкувалися. Зрідка бачились, але давалася взнаки велика різниця у віці: без батька говорити не було про що.

Вперше Григір отримав листа від брата, коли служив на Тихоокеанському флоті. Григорій на той час уже мешкав у Львові, працював у «Жовтні».

Дуже нелегко йшли одне до одного два Григорії, але велика братня любов, що народилася між ними, осявала все подальше їхнє життя.

Григорій став Григорові за батька, наставника у творчості, друга і порадирика і житті. Щоб це відчутти серцем, треба неодмінно прочитати «Коріння»...

А це останній лист Григорія Тютюнника братові: «Грицьку! Було б дуже добре, якби ти приїхав до Харкова, влаштувався з житлом, «замельдувався» в деканаті та й повернувся в Шилівку ще на тиждень. Вигадай що завгодно, аби вирватись... Григорій Тютюнник. 25.VIII.1961 року».

Через годину після того, як Григір отримав цього листа, надійшла телеграма: Григорій помер... «На столі в його кімнаті лишилася рівненько складена в потертій папці друга частина роману «Вир»...»

Григорій Тютюнник похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

У рідному селі Шилівці є музей — невеличка кімната в школі. В центрі кімнати — погруддя Григорія, на стінах — фотознімки, під склом — книги, теки з матеріалами.

Давніше у музеї влаштовували зустрічі з матерями Григорія та Григора, з їхніми товаришами-літераторами.

На старенькій будівельці, де колись була школа, що в ній навчався Григорій, меморіальної дошки немає...

Завершити коротку оповідь про Григорія Тютюнника, мабуть, таки треба словами його молодшого брата, бо краще сказати про цього унікального письменника і його творчість не зміг би ніхто: *«Мало — бачити. Мало — розуміти. Треба любити. Немає загадки таланту. Є вічна загадка Любові»...*

За матеріалами сайту <https://ridna.ua>